

Maahanmuuton yhteiskuntasopimus

JUSSI PYYKKÖNEN & OSMO SOININVAARA

**Akava
Works**

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

TIIVISTELMÄ	3
1. MIKSI MAAHANMUUTON YHTEISKUNTASOPIMUSTA TARVITAAN?	4
Maahanmuutto Suomeen on verrattain uusi ilmiö.....	6
2. MAAHANMUUTON TILANNEKUVA	6
Maastamuutosta voi tulla iso ilmiö tulevaisuudessa.....	8
Mitäs jos kaikki muutkin haluavat työvoimaa ja osaajia?	9
Maahanmuutto julkisen talouden tervehdyttäjänä?.....	10
Maahanmuuttajien työllisyyttä heikentävät tekijät.....	12
Maahanmuutto voi pahentaa työmarkkinoiden osaamisvinoumaa	13
Korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia haluavat kaikki	14
Suomi on huono työllistämään korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia	14
Maahanmuuttajien palkkataso 85 prosenttia suomalaisten tasosta.....	16
Maahan muuttaneiden moninaiset taustat vaikuttavat työllistymisen todennäköisyyksiin	16
Työllisyysaste paranee maassa vietettyjen vuosien myötä	17
3. MAAHANMUUTON YHTEISKUNTASOPIMUS	19
Pisteytysmalli ja työnhakuviiusumi.....	20
Pisteytysmalli käytännössä.....	23
Humanitaarisen maahanmuuton uudistaminen	26
Kotoutumisen uudistaminen.....	28
LOPUKSI	30
SAMMANFATTNING.....	32
Rapporten om ett invandringspolitiskt samhällskontrakt.....	32
ABSTRACT	33
Social contract on immigration report	33

Lisätietoja:

Suvi Pulkkinen
Johtava asiantuntija,
osaaminen ja maahanmuutto
Keskuskauppakamari

suvi.pulkkinen@chamber.fi

Miika Sahamies
Johtava asiantuntija
Akava

miika.sahamies@akava.fi

TIIVISTELMÄ

Maahanmuuttoa koskeva pattitilanne tulee ratkaista maahanmuuton yhteiskuntasopimuksella.

Yrityselämälle maahanmuutto on välttämätöntä. Sosiaali- ja terveystaloudellisia ei voida ylläpitää ilman maahanmuuttoa. Suomen julkisen talouden näkökulmasta ei yksinkertaisesti ole varaa siihen, että työikäisten määrä vähenee Suomessa, kuten väistämättä kävisi ilman maahanmuuttoa.

Samaan aikaan suuri osa suomalaisista näkee maahanmuutossa myös ongelmia. Iso osa suomalaisista arvioi, ettei Suomessa käytävä keskustelu maahanmuutosta ole riittävän suorapuheista ja ongelmia avoimesti esille tuovaa. Kaikkialla länsimaissa yhteiskuntien toimintakykyä koetellaan, koska maahanmuuttoon liittyvät kysymykset aiheuttavat yhteiskunnallista epävarmuutta.

Koska maahanmuutto on Suomelle sekä ongelma että täysin välttämätön ratkaisu, tarvitaan *maahanmuuton yhteiskuntasopimus* (ks. luku 3), joka rakentuu seuraavista pilareista:

- **Pisteytysmalli ja työnhakuviisumi.** Todennäköisimmin työllistyvien maahanmuuttajien määrää tulee kasvattaa.
- **Humanitaarisen maahanmuuton painopiste.** Turvapaikanhakijoiden määrää pitää vähentää ja kiintiöpakolaisten määrää lisätä.
- **Kotoutumiseen kannusteet.** Kotoutumisen pitää perustua työllistymiseen tai työllistymistodennäköisyyksien kasvattamiseen. Segregaatiota pitää torjua kaikilla mahdollisilla keinoilla ja työelämän kielivaatimuksia on tarkistettava.

Esittämämme maahanmuuton yhteiskuntasopimus tavoittelee sitä, että:

- Suomeen muuttaisi sellaisia ihmisiä, joilla on mahdollisuudet luoda itselleen ja perheelleen hyvä tulevaisuus työtä tekemällä.
- Julkisen talouden kestävyysvaje helpottuisi, koska työllisten määrä ei laskisi, kuten ilman maahanmuuttoa kävisi.
- Yritykset eivät kärsisi työvoimapulasta ja mahdollisuudet uusiin innovaatioihin kasvaisivat.

1. MIKSI MAAHANMUUTON YHTEISKUNTASOPIMUSTA TARVITAAN?

Maahanmuutto on kaikille länsimaille sekä yhteiskunnallinen ongelma että täysin välttämätön *ratkaisu*. Niin myös Suomelle.

Teollistuneissa maissa maahanmuutto on toteutunut tavalla, joka ei kaikkien ihmisten mielissä täytä *yleisen hyväksyttävyyden* kriteerejä. The Economist lehden Robert Guestin mukaan länsimaalaiset äänestäjät ovat saaneet maahanmuutosta tarpeekseen. Maahanmuutto ei ole hallinnassa, tai niin asia ainakin koetaan. Ja niin myös äänestetään.

Uuden kautensa aloittanut Yhdysvaltain presidentti Donald Trump on uhannut poistaa maasta kaikki laittomasti maassa oleskelevat. Se oli keskeinen osa hänen vaalikampanjaansa. Uhkaus tuskin kuitenkaan toteutuu esitetyssä laajuudessaan, koska Yhdysvaltojen talous ei kestäisi sitä, että kaikki enemmän tai vähemmän vilpillisin keinoin maahan muuttaneet karkotettaisiin.

Markkinatalous perustuu ihmisten, pääoman ja tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen, ja erityisesti Yhdysvaltojen menestys on ollut markkinatalouden ja maahanmuuton yhteispelin tulos. Maailmanmahti syntyi, kun ihmiset, pääoma ja tavarat pystyivät liikkumaan ennennäkemättömällä tavalla. Ihmiset muuttivat Euroopasta Atlantin yli uudelle mantereelle, kartuttivat pääomaa ja loivat uutta työtä.

Liikkuvuuden etuna on se, että ihmisen tuottavuus voi moninkertaistua, kun hän muuttaa alhaisen tulotason maasta, jossa vallitsee näköalattomuus, korkeasti koulutettuun ja vauraaseen maahan. Se tuottaa maailmantalouden tasolla kiistatonta hyötyä. Yhtä selvää ei ole, miten tämä hyöty jakautuu lähtömaan, tulomaan ja muuttajan itsensä kesken. Ihannetilanteessa muuttoliike tuottaa vaurautta näille kaikille.

Maahanmuutto hyödyttää talouskasvua erityisesti alueilla, joilla työikäisen väestön ja siten työvoiman määrä muuten laskee, kuten Suomessa. Työvoiman vähentyminen vähentää investointeja, koska työvoimapula vaikeuttaa työvoiman rekrytointia ja koska paikallinen kysyntä kehittyy heikosti. Suomessa työvoimapula estää investointeja erityisesti haja-asutusalueilla.

Maahanmuuton hyödyt kansantaloudelle edellyttävät muutakin kuin työvoimapulan ja huoltosuhteen parantumista. Erityisesti koulutetut maahanmuuttajat tuovat työmarkkinoille osaamista ja kontakteja, jotka ovat välttämättömiä teknologian optimaalisessa hyödyntämisessä ja vientituotteiden kehittämisessä. Ei olekaan yllättävää, että kolme neljästä (73 %) yritysjohtajasta pitää ”työperäisen maahanmuuton sujuvuutta” Suomen keskeisenä heikkoutena.¹

Ravintolatarjonta olisi paljon huonompaa ilman ulkomaalaistausten perustamia ravintoloita, ja bussit eivät kulkisi, jos kuljettajia ei olisi. Kaikista huonoin tilanne olisi se, että työvoimapulan kanssa kamppailevat terveys- ja hoivapalvelut kriisiytyisivät ja yhteiskunta sysäisi vastuun vanhuksista takaisin lapsille. Tällöin merkittävä osa tuottavista työllisistä jäisi pois töistä, jotta heidän vanhemmillansa olisi riittävä huolenpito elämän viimeisinä vuosina.

Hieman yli puolet (55 %) suomalaisista arvioi, että väestön ikääntyminen ja uhkaava vähentyminen edellyttävät ulkomaalaisten Suomeen muuton helpottamista. Samalla kuitenkin 60 pro-

1 EVA: Arvopankki

senttia suomalaisista arvioi, että Suomessa käytävä keskustelu maahanmuutosta ei ole riittävän suorapuheista ja ongelmia avoimesti esille tuovaa². Moni suomalainen ajattelee maahanmuuttopolitiikan epäonnistuneen. Kokemukset ja näkemykset maahanmuutosta ovat kovin polarisointuneita.

Koska maahanmuutto haastaa samanaikaisesti yhteiskunnallista yhtenäisyyttä eli koheesiota ja on täysin välttämätöntä taloudellisesti, tarvitaan maahanmuuton yhteiskuntasopimus, joka ratkaisisi yhteiskunnallisen pattitilanteen.

Suomalaisen yhteiskunnan vahvuudeksi on sanottu sopimisen kulttuuria. Yhteiskuntasopimuksella on perinteisesti tarkoitettu sitä, että yhteiskunnan säännöt perustuvat sellaiseen sopimukseen, jonka rationaaliset yksilöt ovat tehneet vakauden aikaansaamiseksi ja joka hyödyttää kaikkia yksilöitä tai ainakin useimpia.

Miten ja missä tästä maahanmuuton yhteiskuntasopimuksesta sovittaisiin?

Seuraavan hallituksen – viimeistään vuonna 2027 aloittavan hallituksen – harteilla on paljon. Tulevan hallitusohjelman isoimpia kysymyksiä on maahanmuutto. Seuraavan hallituksen tulisi sopia yhdestä isosta ”kokonaispaketista”, joka parantaisi sekä taloudellisen menestyksen mahdollisuuksia että yhteiskunnallista koheesiota, jota maahanmuuttoa koskevat erimielisyydet ovat heikentäneet.

Pidemmällä aikavälillä Suomeen tarvitaan parlamentaarinen konsensus maahanmuuttopolitiikasta. Poukkoileva politiikka, jossa vuoroin kiristetään ja vuoroin helpotetaan maahanmuuttoa, ei ole kenenkään etu. Maahanmuuttoa Suomeen on joka tapauksessa jatkossakin – hallittua tai hallitsematonta. Hallittu maahanmuutto toisi taloudellista vakautta ja menestystä, mutta hallitsematon maahanmuutto tuottaisi poliittista epävakautta.

2. MAAHANMUUTON TILANNEKUVA

Sopiminen on vaikeaa, jos yhteistä tilannekuvaa ei ole. Maahanmuuttoon liittyy paljon kärejistyksiä, mittakaavaharhoja ja väärinymmärryksiä. Pyrimme oikaisemaan niitä ja tarjoamaan myös uutta tietoa sopimisen tueksi. Yhteistä sopimista tulisi rakentaa seuraavan tilannekuvan ja näkömien pohjalta:

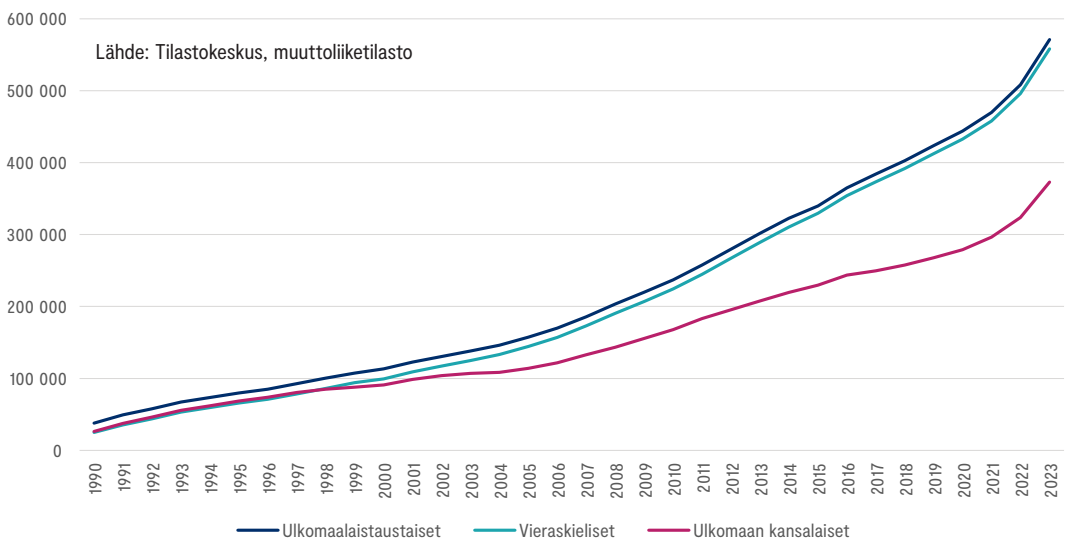
- » Syntyvyys laskee kaikkialla vauraissa maissa.
- » Pakolaisten määrä maailmalla kasvaa.
- » Kilpailu osaajista kiristyy globaalisti.
- » Muuttoliike Suomeen pysyy korkealla tasolla.
- » Suomesta muutetaan myös pois aiempaa enemmän.
- » Toistaiseksi maahanmuutto ei ole heikentänyt eikä parantanut Suomen taloudellista huoltosuhdetta.
- » Maahan muuttaneiden heikko työllisyysaste suomalaisilla työmarkkinoilla johtuu työhistorian ja suomen kielen taidon puutteista. Lisäksi Suomi on huono työllistämään korkeasti koulutettuja vieraskielisiä.
- » Suomeen ulkomailta muuttaneiden ihmisten taustat ovat moninaisia ja vaikuttavat menestymismahdollisuuksiin.
- » Suurimmalla osalla maahan muuttaneista työllisyysaste paranee maassa vietettyjen vuosien myötä.

MAAHANMUUTTO SUOMEEN ON VERRATTAIN UUSI ILMIÖ

Suomessa on selkeästi vähemmän ulkomaalaistaustaisia kuin muissa Pohjoismaissa tai läntisen Euroopan maissa. Suomi on hyvin monokulttuurinen verrattuna muihin Euroopan maihin, joissa useimmissa on merkittäviä vähemmistökansallisuuksia ja -kieliä. Lisäksi vuosittainen maahanmuutto on ollut vain murto-osa siitä, paljonko ihmisiä on muuttanut keskeisiin kilpailijamaihin, kuten Ruotsiin, Saksaan tai Hollantiin.

Kahden viime vuoden aikana maahanmuuton määrä on kuitenkin ollut ennätyslukemissa. Ukrainan sodan seurauksena Suomeen on tullut ennätysmäärä sotaa pakenevia. Myös työ-, opiskelu- ja perheperusteisen maahanmuuton määrä on ollut vahvassa kasvussa. Kokonaismäärien tarkastelu ei kuitenkaan kerro koko totuutta, sillä erityisasiantuntijoiden maahanmuutto on Akava Worksin maahanmuuttokatsausten mukaan viime vuosina laskenut.

Kuvio 1. Vieraskielisten, ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa

Maahanmuuton tulevaa kehitystä on vaikea ennustaa. Voi olla, että seuraavan parin vuosikymmenen aikana muuttoliike runsaan väestönkasvun maista vähenevän väestönkehityksen maihin kasvaa niin suureksi, että se peittoaa kirkkaasti historian kansainvaellukset. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan pakolaisten määrä maailmassa on kaksinkertaistunut 60 miljoonasta 120 miljoonaan kymmenen viime vuoden kuluessa (UNHCR global trends). On syytä pelätä kehityksen vain jatkuvan, sillä konfliktien määrä maailmassa on kasvussa. Tähän on sekä geopoliittisia että väestöllisiä syitä: alueilla, joilla väestö ylittää maan kantokyvyn, enemmistö alkaa usein nähdä vähemmistön ylimääräisenä. Tämä synnyttää konflikteja ja vainoja. Ilmastonmuutos heikentää joidenkin jo nyt hauraiden maiden elinkelpoisuutta ja kykyä ylläpitää sisäistä järjestystä. Tämän lisäksi kaikkialla länsimaissa työperäiselle maahanmuutolle on paljon tarvetta, ja siten myös liikkuvuus maan rajojen yli on aiempaa suurempaa.

Maailman väkirikkaimmaksi maaksi nousseen Intian väestöstä puolet saa elantonsa maataloudesta. Intiassa on siis valtavasti työvoimaa tehottoman maatalouden työvoimana. Intia on tulevaisuudessa merkittävä potentiaalinen maahanmuuton lähde Suomelle. Maan nettomaastamuutto on noin viisi miljoonaa henkeä vuodessa. Maa on Suomen kannalta mielenkiintoinen, sillä Intiasta muuttaneet ihmiset ovat kotoutuneet Suomeen erinomaisesti ja ovat korkeasti koulutettuja.

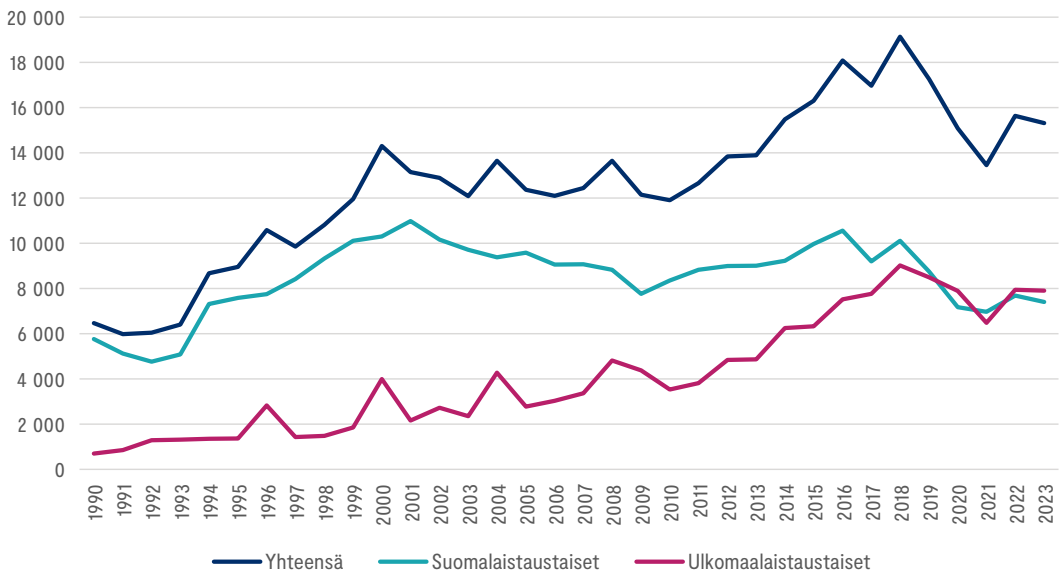
Suomessa on tällä hetkellä noin puoli miljoonaa maahan muuttanutta. Tilastokeskuksen viime vuoden oletetaan nettomaahanmuuton olevan 40 000 ihmistä vuodessa. Jos tällä tasolla pyydytään tulevina vuosina, tarkoittaisi se käytännössä, että Suomessa asuisi miljoonaa uutta maahanmuuttajaa 25 vuoden päästä. Tämän mittaluokan maahanmuutto muuttaa jatkossa Suomea monin tavoin. Miljoona maahan muuttanutta muokkaavat totuttuja tapoja sekä vaikuttavat työelämään ja yhteiskunnalliseen ilmapiiriin. Se on niin iso muutos – kooltaan 1960-luvun maastamuuton luokkaa – että se olisi huomioitava kaikessa tulevaisuutta koskevassa suunnittelussa.

MAASTAMUUTOSTA VOI TULLA ISO ILMIÖ TULEVAISUUDESSA

Tilastokeskus julkaisi lokakuussa 2024 väestöennusteen, jonka mukaan Suomeen muuttaisi myös tulevina vuosina 40 000 ihmistä ulkomailta. Oletus on rohkea, ja nykypolitiikkaa vasten epärealistinen. Näin suuri nettomaahanmuutto edellyttäisi noin 60 000 maahanmuuttajaa vuodessa, koska Suomesta muuttaa vuosittain pois 15 000–20 000 ihmistä, (ks. kuvio 2). Maahan vuosittain muuttavien määrän pitäisi kuitenkin kasvaa merkittävästi, koska osa aiemmin maahan muuttaneista muuttaa pois maasta.

Pois muuttavista noin puolet on suomalaistaustaisia ja puolet ulkomaalaistaustaisia. Ulkomaalaistaustaisten todennäköisyys muuttaa Suomesta on siis noin kymmenenkertainen suomalaistaustaisiin verrattuna (kuvio 2).

Kuvio 2. Maastamuutto Suomesta

Joka neljäs Suomesta pois muuttaneista ulkomaalaistaustaisista oli työssäkäyvä henkilö (ks. taulukko 1). Tämä ei ole Suomelle edullista. Lisäksi näyttää siltä, että suurituloiset työlliset muuttavat Suomesta todennäköisemmin kuin pienituloiset työlliset. Tämä ei ole yllättävää, koska parhaista osajista on kaikkialla länsimaissa kova kilpailu. Suurin Suomesta pois muuttava ryhmä ovat kuitenkin työvoiman ulkopuoliset. Merkittävä osa syrjään jääneistä lähtee etsimään onneaan muualta.

”Suurituloiset työlliset muuttavat Suomesta todennäköisemmin kuin pienituloiset työlliset

Taulukko 1. Poismuuttaneet ulkomaalaistaustaiset

Pääasiallinen toiminta vuonna 2019	Pois muuttaneet vuoteen 2022 mennessä	%-osuus vuoden 2019 perusjoukosta
Työllinen, alle 20 000 €	1 813	3 %
Työllinen, 20 000 € – 39 999 €	2 114	3 %
Työllinen, 40 000 € – 59 999 €	1 040	4 %
Työllinen, yli 60 000 €	839	7 %
0–14-vuotiaat	2 761	3 %
Työttömät	1 127	3 %
Opiskelijat	1 402	3 %
Eläkeläiset	2 944	11 %
Työvoiman ulkopuoliset työkäiset	9 170	16 %

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

MITÄS JOS KAIKKI MUUTKIN HALUAVAT TYÖVOIMAA JA OSAAJIA?

Syntyvyys laskee lähes kaikkialla maailmassa nopeammin kuin on ennakoitu³.

Suomessa kokonaishedelmällisyysluku oli 1,25 vuoden 2024 tietojen mukaan, mikä on tilastointihistorian matalin, eikä nousua ole näkyvissä. Se tarkoittaa, että väestökehityksen kannalta keskeinen nettouusiutumisluku on laskenut noin 0,6:een. Tilanteen pysyessä tällaisena jokainen sukupolvi tulisi siis olemaan 40 prosenttia edeltäjäänsä pienempi ja lastenlasten sukupolvi alle 40 prosenttia isovanhempiensa sukupolvesta.

Suomi ei ole tämän ongelman kanssa yksin. Syntyvyys on laskenut nopeasti kaikkialla vauraisissa maissa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Euroopassa Suomeakin alempi hedelmällisyys on Italiassa, Espanjassa ja Puolassa. Alimmat syntyvyysluvut löytyvät Itä-Aasiasta, erityisesti Kiinasta ja Etelä-Koreasta. Kiinassa nettouusiutumisluku on hieman alle 0,5:n ja Etelä-Koreassa noin 0,3.

Moni maa on kokeillut voimakkaitakin keinoja syntyvyyden nostamiseksi, mutta pääosin huonolla menetyksellä. Syy syntyvyyden vähenemiseen näyttää piilevän nykyaikaan liittyvässä kulttuurin muutoksesta, johon politiikan keinot eivät tepsivät.

Kiina luopui yhden lapsen periaatteesta vuonna 2015. Lapsien määrä ei kuitenkaan kääntynyt kasvuun, vaan syntyvyys kääntyi jyrkkään laskuun. Paradoksaalisesti yhden lapsen periaate on väestötasolla toteutunut vasta nyt. Kiinan työikäinen väestö vähenee lähivuosina noin kymmenellä miljoonalla vuodessa. Samanaikaisesti yhä suurempi osa työikäisestä väestöstä sitoutuu tavalla tai toisella vanhusten hoitoon. Riippuen poliittisista päätöksistä Kiina saattaa alkaa täydentämään työvoimaansa massiivisella maahanmuutolla. Muutos voi tapahtua kerta-rysäyksellä kuten tapahtui maan suhtautumisessa Covid-19 pandemiaan.

3 [Väestöpoliittinen selvitys – Väestöliitto.fi](#)

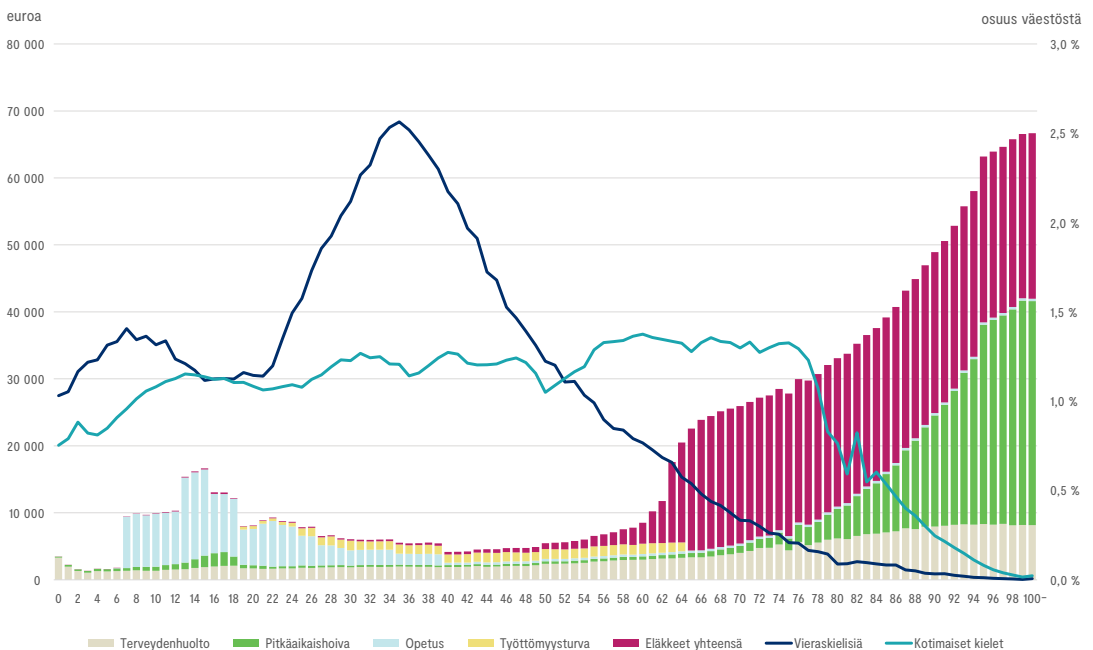
Kun syntyvyys vähenee ja väki vanhenee, eri puolilla maailmaa voimistuu samanaikaisesti tarve työperäiselle maahanmuutolle. Kilpailu halutuista maahanmuuttajista on jatkossa ankaraa. Kyse ei tuolloin ole, paljonko korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia *otamme*, vaan kuinka paljon *saamme*.

MAAHANMUUTTO JULKISEN TALOUDEN TERVEHDYTTÄJÄNÄ?

Julkisesta taloudesta kustannettavien palvelujen ja etuuksien määrä on vahvasti sidoksissa ikärakenteeseen. Jo 1,6 miljoonaa suomalaista saa eläkettä ja vanhusten hoivaa tarvitsevien ikäluokkien määrä kasvaa. Elämän viimeisinä vuosina sosiaali- ja terveystalouden tarve kasvaa voimakkaasti ja kustannukset nousevat keskimäärin 60 000 euroon henkilöä kohden vuodessa (kuvio 3).

Suomeen suuntautuva maahanmuutto on ikäsidonnaisten menojen näkökulmasta suotuisaa. Keskimääräinen maahanmuuttaja on 30–40-vuotias, eikä tarvitse terveystaloutta ja etuuksia kuin murto-osan siitä, jota 70 vuotta täyttäneet suomalaiset tarvitsevat. Maahanmuuttajista suurempi osa (18,5 %) on lapsia kuin kantaväestöstä (14,8 %, ks. kuvio 2). Maahanmuuttajalasten koulunkäynti sekä perheille kohdistuvat palvelut kasvattavat yhteiskunnan kustannuksia (kuvio 3), mutta niiden merkitys on marginaalinen suhteessa julkisen talouden suurimpiin menoeriin, ja maahanmuuttajien lapsista tulee aikanaan suomalaisen koulun käyneitä aikuisia.

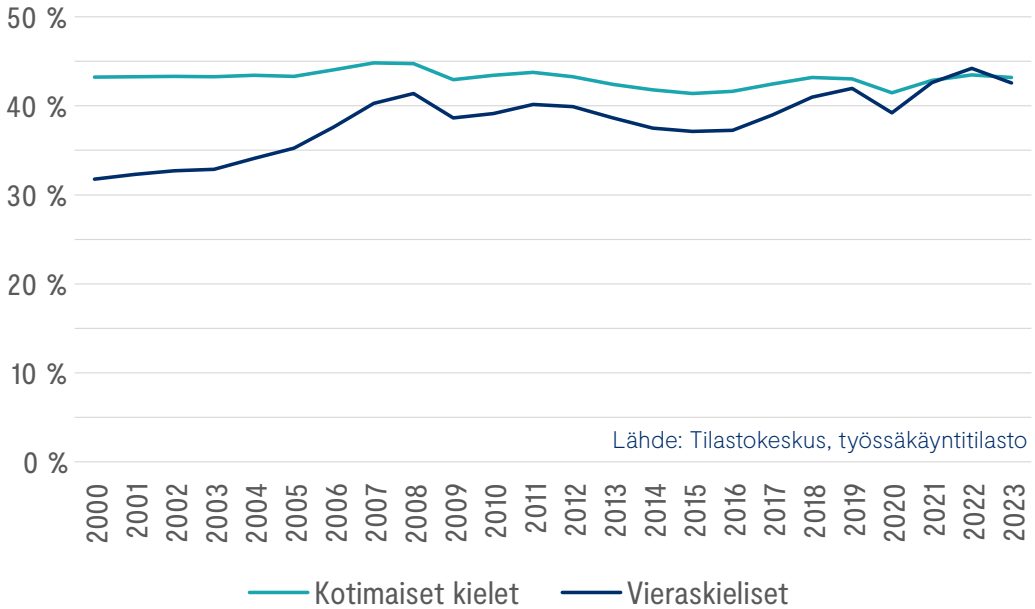
Kuvio 3. Ikäsidonnaiset menot sekä kieliryhmien ikärakenne

Lähde: Valtiovarainministeriö ja Tilastokeskus

Taloudellisella huoltosuhteella tarkoitetaan työllisten suhdetta koko väestön huollettaviin. Maahanmuuttajista käy töissä (43,7 %) yhtä suuri osa kuin suomalaisista (43,5 %) (kuvio 4). Työllistyneiden maahanmuuttajien osuus on kasvanut 2000-luvulla. Vuosituhannen vaihteessa työllisten osuus kaikista maahanmuuttajista oli 32 prosenttia ja merkittävästi kantaväestöä vähäisempi. Asetelma on muuttunut 2020-luvulla parempaan suuntaan ja nykyään maahanmuuttajien taloudellinen huoltosuhte on sama kuin kantaväestöllä.

Kuvio 4. Työllisten osuus väestöstä

Maahanmuutto ei siis käytännössä ole muuttanut työllisten ja huollettavien välistä suhdetta. Tämä on sekä hyvä että huono uutinen. Hyvä uutinen siksi, että maahanmuutto ei todennäköisesti kokonaisuudessaan heikennä julkista taloutta.

Huono uutinen siksi, että maahanmuuttajien ikärakenne on työssäkäynnin näkökulmasta niin suotuisa, että työllisten osuutta väestöstä voidaan pitää epäonnistumisena. Erityisen heikosti Suomi on onnistunut integroimaan työmarkkinoille naisia ja perhesyistä Suomeen muuttaneita, kun taas vieraskielisten miesten työllisyysaste on suunnilleen suomenkielisten miesten tasolla. Jos maahanmuuttajat olisivat työllistyneet yhtä hyvin kuin työikäiset suomalaiset, Suomessa olisi 57 000 työllistä enemmän. Jos huomioidaan saamatta jääneet verotulot ja etuusmenot, maahanmuuttajien heikko työllisyysaste tarkoittaa vuosittain miljardin euron menetystä julkisessa taloudessa. Tähän tarvitaan muutos.

Julkisessa keskustelussa kuvaa maahanmuutosta leimaavat vuonna 2015 Irakista tullut ja hallinnasta ryöstäytynyt pakolaisaalto. Sen jälkeen tilanne on muuttunut aivan olennaisesti. Vuonna 2023 Suomeen muutti 66 000 ulkomaalaista. Turvapaikkahakemuksia jätettiin 5 372.

MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISYYTTÄ HEIKENTÄVÄT TEKIJÄT

Maahanmuuttajien heikon työllisyysasteen taustalla ovat heikot lähtökohdat. He työllistyvät yhtä heikosti kuin muutkin, joilla ei ole koulutusta, työkokemusta tai riittävää osaamista⁴.

Työmarkkinoilla on aina työttömiä, jotka työllistyvät helposti. Heillä ei ole taustallaan yhtään työllistymistä heikentävää tekijää. Heillä on työhistoriaa Suomesta, perusasteen jälkeinen tutkinto, eivätkä he ole olleet vielä pitkään syrjässä työelämästä. Vieraskielisistä työttömistä vain 20 prosenttia kuuluu tähän ryhmään. Kotimaisia kieliä puhuvista työttömistä helposti työllistettäviä on suurempi joukko: 36 prosenttia.

Vaikeimmin työllistyviin kuuluvat ne työttömät, joille ongelmat ovat kasaantuneet. Heiltä puuttuvat sekä työhistoria että koulutus, ja heidän työttömyytensä on pitkittynyt. Vieraskielisistä työttömistä 42 prosentilla on 2–3 työllistymistä heikentävää tekijää. Kotimaisia kieliä puhuvista tähän joukkoon kuuluu 24 prosenttia.

Taulukko 2. Työllistymistä heikentävät tekijät (työttömät 2019)

	0 työllistymistä heikentävää tekijää	1 työllistymistä heikentävä tekijä	2 tai 3 työllistymistä heikentävää tekijää
Vieraskieliset	7 425	14 690	15 865
Kotimaiset kielet	77 358	87 529	51 402
Kaikki	84 783	102 219	67 267

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Vieraskielisillä on siis merkittävästi vaikeammat lähtökohdat työllistyä kuin kotimaisia kieliä puhuvilla. Se vaikuttaa työllistymistodennäköisyyksiin. Työttömien työllistymistodennäköisyyksiä voidaan tarkastella seuraamalla, mitä työttömille tapahtui vuoden aikajänteellä.

Vieraskieliset työllistyvät yhtä todennäköisesti kuin kantaväestö, kun lähtökohdat otetaan huomioon. Helposti työllistettävistä vieraskielisistä työllistyy 42 prosenttia, kun kaikista Suomessa asuvista helposti työllistettävistä työllistyy 43 prosenttia (taulukko 3). Jos koulutus tai työhistoria puuttuu, vain 23 prosenttia työllistyy, mutta vieraskielisistä työllistyy 26 prosenttia.

Taulukko 3. Työllistymistodennäköisyys 2018–2019 (%)

	0 työllistymistä heikentävää tekijää	1 työllistymistä heikentävä tekijä	2 tai 3 työllistymistä heikentävää tekijää
Vieraskieliset	42	26	13
Kaikki	43	23	11

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

⁴ ks. Kurronen & Pyykkönen 2021, Jäähvöiset nuivuudelle. Elinkeinoelämän valtuuskunta

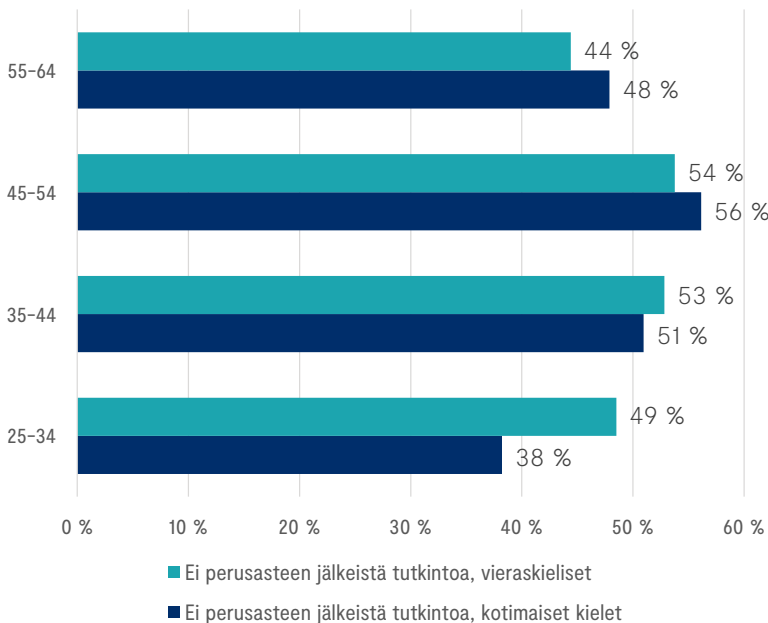
MAAHANMUUTTO VOI PAHENTAA TYÖMARKKINOIDEN OSAAMISVINOUMAA

Osaamisvinouma on yksi Suomen työmarkkinoiden ongelmista. Kotimaista työttömyyttä leimaa osaamisen puute. Huonosti kohdentunut maahanmuutto voi pahentaa tätä tilannetta. Suomessa oleva vieraskielinen väestö on tilastojen mukaan selvästi huonommin koulutettua kuin kotimaisia kieliä puhuva väestö. Noin puolella työikäisistä vieraskielisistä ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa.

Tilastot ovat kuitenkin puutteellisia, sillä monilla maahanmuuttajilla on koulutusta, jota ei Suomessa tunnusteta tai joka on jäänyt rekisteröimättä. Vuonna 2023 suoritetun täydennystiedustelun perusteella arvioitiin, että maahanmuuttajilta on rekisteröimättä 150 000 tutkintoa. Näistä 45 000 saatiin lisäksi rekistereihin. Tämän lisäksi monilla voi olla työssä hankittua osaamista.

Tutkinnottomista (ei perusasteen jälkeistä tutkintoa) vieraskielisistä noin puolet käy töissä (ks. kuvio 7). Tämä on korkeampi taso kuin kotimaisia kieliä puhuvilla. Erityisen suuri ero vieraskielisten ja kotimaisia kieliä puhuvien välillä on 25–34 -vuotiaiden ikäryhmässä. Vieraskielisten tutkinnottomien nuorten aikuisten työllisyysaste on 49 prosenttia ja työttömyysaste 22 prosenttia. Kotimaisia kieliä puhuvien tutkinnottomien nuorten aikuisten työllisyysaste on 38 prosenttia ja työttömyysaste 36 prosenttia. Ero johtunee toisaalta siitä, että tutkinnottomat Suomessa ovat negatiivisesti valikoituneita: tutkinnottomuus on saattanut johtua sairaudesta tai muista tekijöistä, jotka haittaavat myös työllistymistä ja aktiivisuutta. Tutkinnottomien maahanmuuttajien joukossa on aktiivisia ja aloitekykyisiä nuoria, jotka ovat pyrkineet Eurooppaan työllistyäkseen, ja lisäksi heillä saattaa olla hallussaan tutkinto, jolle ei ole Suomessa haettu tunnustusta.

Kuvio 5. Tutkinnottomien työllisyysaste iän ja kielen mukaan

KORKEASTI KOULUTETTUJA MAAHANMUUTTAJIA HALUAVAT KAIKKI

Suomeen halutaan erityisesti korkeasti koulutettua työvoimaa. Tämä on luonnollista, koska väestömme koulutustaso on alkanut jäädä vertailumaista jälkeen. Korkeasti koulutettuja haluavat kuitenkin kaikki muutkin maat, joten osajilla on mistä valita. Tilastokeskuksen mukaan Suomeen tulleissa maahanmuuttajissa on enemmän korkeasti koulutettuja kuin Suomessa syntyneissä. Erityisesti maahanmuuttajissa on tohtoritutkinnon suorittaneita selvästi enemmän kuin Suomessa syntyneissä.

Suomessa korkeakoulutus on maksutonta. Maksuttoman koulutuksen saaneet maksavat tavallaan takaisin koulutustaan korkeina veroina. Suomeen muuttoa harkitsevalle korkeasti koulutetulle yhtälö on epäedullinen, sillä hän ei ole päässyt osallistumaan Suomen maksuttomaan koulutukseen. Tämä ei kuitenkaan auta siihen, että korkeasti koulutettujen suomalaisten on samasta syystä edullista muuttaa pois Suomesta saatuaan ensin täältä maksuttoman koulutuksen.

Tehokas keino hankkia Suomeen ulkomaisia osaajia on kouluttaa heidät itse. Erityisesti tekniikan ja tietojenkäsittelyalojen yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat hankkineet kansainvälisiä opiskelijoita. Näillä aloilla maisterintutkintoja suorittavista jo noin neljännes on muita kuin suomalaisia, tohtoriopiskelijoista peräti yli puolet.

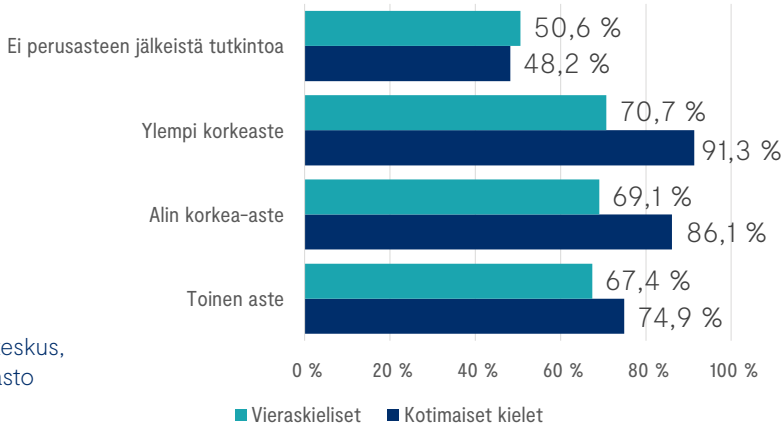
Kansainväliset opiskelijat tulevat pääsääntöisesti EU:n ulkopuolelta huolimatta opiskelijoilta perittävistä lukukausimaksuista. Valmistuvista noin 40 prosenttia muuttaa pois Suomesta vuoden sisällä valmistumisestaan ja viiden vuoden sisällä yli puolet. Osa on alun perinkin suunnitellut olevansa Suomessa vain opintojensa ajan, mutta osa lähtee, koska ei löydä täältä kunnollista työpaikkaa. Jäljelle jääneet ovat työllistyneet melko hyvin koulutustaan vastaaviin tehtäviin Suomessa. Varsin monet työllistyvät tutkijoiksi ja opettajiksi yliopistoihin. Tätä helpottaa huomattavasti se, että yhä useammin yliopistojen opetuskielenä on englanti.

SUOMI ON HUONO TYÖLLISTÄMÄÄN KORKEASTI KOULUTETTUJA MAAHANMUUTTAJIA

Suomella on merkittäviä vaikeuksia koulutettujen maahanmuuttajien työllistämässä. Ero kantaväestön ja vieraskielisten työttömyysasteessa on sitä isompi mitä koulutetumpaa porukkaa maahanmuuttajat ovat. Maistereiden ja tohtoreiden työttömyys on nelinkertaista kantaväestöön nähden.

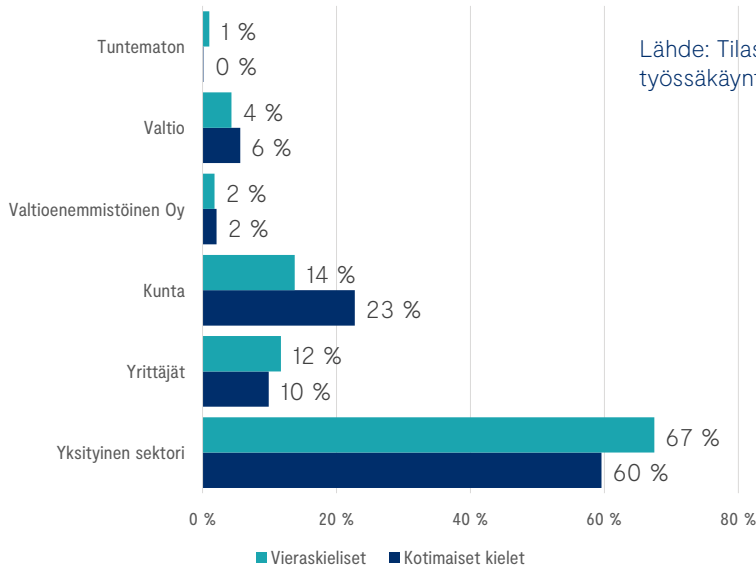
Kertomukset akateemisen loppututkinnon suorittaneista taksinkuljettajista eivät ehkä ole edustavia, mutta silti paljon puhuvia. Suomalaiselle työnantajalle tuntuu olevan taakka, jos yhteinen kieli maahanmuuttajan kanssa on englanti. Tätä taakkaa ei ole englanninkielisissä maissa eikä yleensääkään maissa, joissa puhutaan jotain maailman valtakielistä.

Kuvio 6. Työllisyysaste kielen ja koulutusasteen mukaan

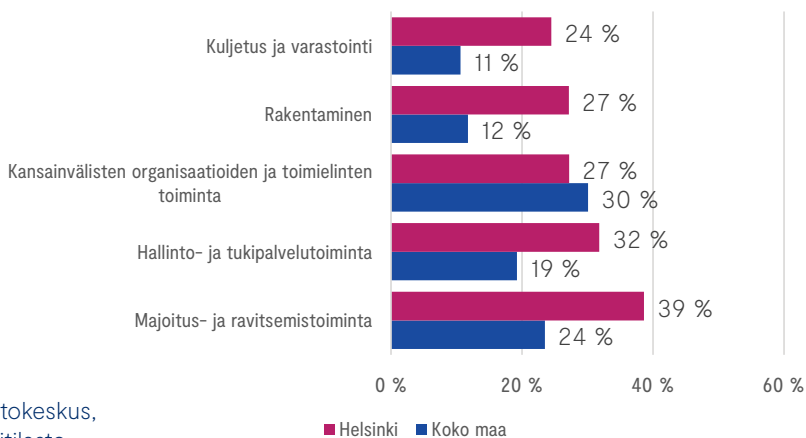
Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 7. Työskentelysektorit kieliryhmittäin (osuus työllisistä vuonna 2022)

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Kuvio 8. Vieraskielisten osuus työllisistä erällä toimialoilla

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

MAAHANMUUTTAJIEN PALKKATASO 85 PROSENTTIA SUOMALAISTEN TASOSTA

Vuosiansioina mitattuna työssä olevien maahanmuuttajien tulotaso on keskimäärin 85 prosenttia kantaväestön tulotasosta. Ero kuukausionsioissa ei välttämättä ole yhtä suuri, sillä osa erosta johtunee osa-aikatyöstä tai työn kausiluonteisuudesta. Osa taulukon eroista voi johtua siitä, että vieraskieliset tekevät saman nimikkeen sisällä vähemmän vaativia työtehtäviä. Osa erosta voi johtua myös siitä, että maahanmuuttajille maksetaan samasta työstä vähemmän.

Taulukko 4. Mediaanivuospalkat⁵ tietyillä toimialoilla

	Vieraskieliset	Kotimaiset kielet	Erotus
Tukipalvelut	20 341 €	23 123 €	- 2 782 €
Kuljetus ja varastointi	32 493 €	34 478 €	- 1 985 €
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	17 536 €	24 656 €	- 7 120 €
Rakentaminen	31 588 €	36 253 €	- 4 665 €
Kauppa	25 217 €	29 638 €	- 4 421 €
Teollisuus	34 078 €	40 341 €	- 6 263 €
Sote	28 408 €	31 375 €	- 2 967 €

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

Ulkomaisille työntekijöille on lain mukaan maksettava työehtosopimusten mukaisia palkkoja. Tämä suojaa heitä taloudelliselta hyväksikäytöltä, mutta samalla se suojaa kotimaisia työntekijöitä ulkomaisten työntekijöiden kilpailulta ja vaikeuttaa maahan muuttaneiden työllistymistä. Työnantajan näkökulmasta on hankalampaa palkata suomea taitamaton maahan muuttanut kuin kotimaista työvoimaa. Ei ole yllättävää, että maahanmuuttajia on paljon yrittäjinä sekä aloilla ja paikkakunnilla, joilla käytännön palkat ylittävät työehtosopimusten taulukkopalkat.

MAAHAN MUUTTANEIDEN MONINAISET TAUSTAT VAIKUTTAVAT TYÖLLISTYMISEN TODENNÄKÖISYYKSIIN

Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien työllisyysaste on korkeampi kuin millään maahanmuuttajaryhmällä lukuun ottamatta filippiiniläisiä. Maahanmuuttajissa on kuitenkin työikäisiä suhteessa enemmän kuin kantaväestössä. Niinpä tilanne muuttuu toiseksi, kun tarkastellaan työllisten määrää suhteessa kaiken ikäiseen koko väestöön. Taloudellinen huoltosuhte on useimmilla kieliryhmillä koreampi kuin kotimaisia kieliä puhuvilla, joskaan ei kaikilla. Erityisen hyvä työllisyys on filippiiniläisillä.

5 Tulonjakotilastojen ja EU-SILC:n tulonimikkeistön palkkatulot summamuuttuja. Sisältää rahapalkkaeriä, työsuhteeseen perustuvien kustannusten korvauksia ja luontoisedut.

Taulukko 5. Työlliset, työllisten osuus väestöstä ja työllisyysaste

	Työlliset	Työllisten osuus väestöstä	Työllisyysaste
tagalog, pilipino	7699	72 %	83 %
thai	6789	57 %	65 %
viro, eesti	26082	52 %	68 %
espanja	5744	51 %	61 %
vietnam	7000	48 %	62 %
englanti	15652	46 %	61 %
venäjä	43540	44 %	60 %
ruotsi	124141	43 %	80 %
suomi	2054772	43 %	74 %
kiina	7430	42 %	52 %
turkki	5011	42 %	56 %
albania	7233	41 %	59 %
farsi, persia	7178	35 %	48 %
ukraina	9303	35 %	51 %
kurdi	5521	32 %	47 %
arabia	10742	26 %	39 %
somali	6576	26 %	44 %

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

TYÖLLISYYSASTE PARANEE MAASSA VIETETTYJEN VUOSIEN MYÖTÄ

Vieraskielisten työllisyys paranee maassa vietettyjen asuinvuosien mukaan kaikilla muilla ryhmillä paitsi työluvalla Suomeen saapuneilla, joiden työllisyysaste on luonnollisesti 100 prosenttia maahan tullessa ja kymmenen vuotta myöhemmin noin 80 prosenttia. Kun katsotaan kaikkia maahan saapuneita, vuoden Suomessa asuneiden maahanmuuttajien työllisyysaste on 47 prosenttia, mutta kuusi vuotta maassa asuneiden työllisyysaste on jo kymmenen prosenttiyksikköä parempi. Maahan muuttaneiden vieraskielisten työllisyysasteen kehittyminen vaihtelee kieliryhmittäin. Vironkielisten työllisyysaste on asuinvuosista riippumatta lähellä kotimaisia kieliä puhuvien työllisyysastetta. Thainkielisten työllisyysaste nousee kymmenen maassa vietetyn vuoden jälkeen 66 prosenttiin. Somaliaa ja arabiaa puhuvien työllisyysaste lähtee matalimmalta tasolta päätyen kymmenen vuoden jälkeen noin 44 prosenttiin⁶.

Eri kieliryhmien työllisyysasteiden erot liittyvät todennäköisesti maahantulosityihin. Tutkimusten⁷ mukaan kansainvälisen suojelun (vrt. kieliryhmät: arabia, somalia), perhesiteen (vrt. thai) ja opiskelun (vrt. englanti) perusteella saapuneiden sekä EU-kansalaisten työllisyys ja tulot ovat ensimmäisinä Suomessa asuttuina vuosina tyypillisesti matalia. Työluvalla tai EU-kansalaisuuden perusteella töihin tulleiden työllisyysaste ja työtulot ovat alkuvuosina puolestaan korkeat (vrt. viro).

6 ks. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/09/eva-fakta-tyovoiman-kirja-2021.pdf>

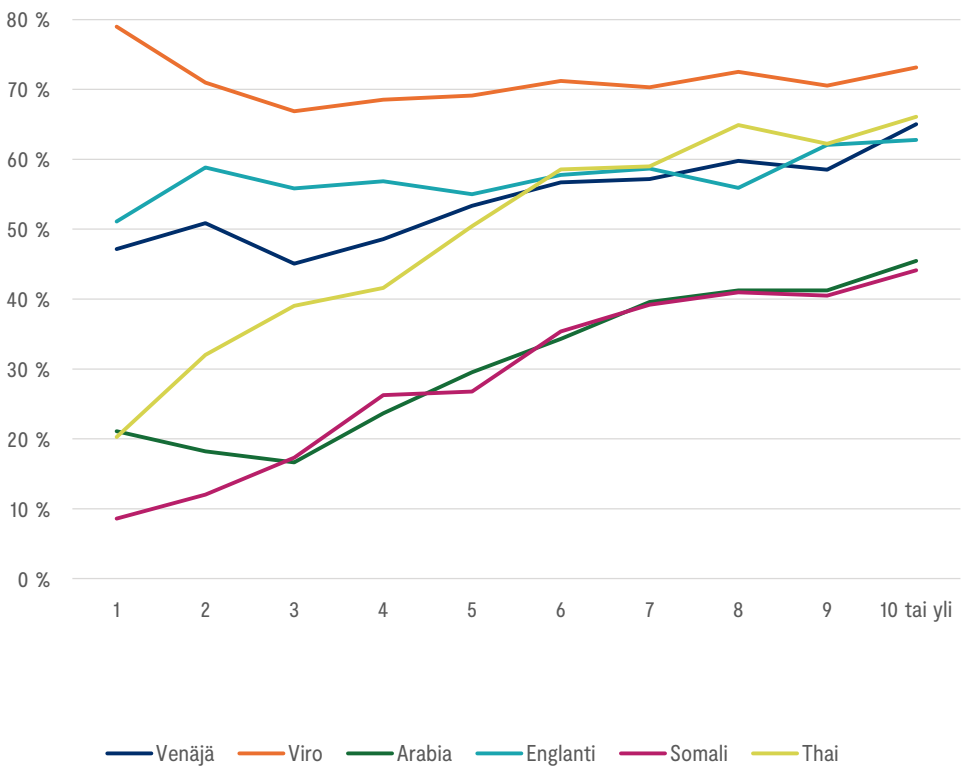
7 [Eri syistä maahan muuttaneiden työllistyminen Suomessa - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Maahantuloosyiden lisäksi työllisyysasteiden erot ovat merkittäviä sukupuolten välillä. Maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on ensimmäiset kymmenen vuotta alhaisempi kuin miesten. Vuoden maassa asuneiden maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on vain 31 prosenttia, miesten 60 prosenttia.

Verrattuna vaikkapa Yhdysvaltoihin Suomi on onnistunut heikosti maahanmuuttajien työllistämässä. Ero Yhdysvaltoihin on suuri erityisesti pakolaistaustaisten kohdalla. Syynä voi olla paitsi suomalaisten ennakkoluuloisuus myös suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä, jota on pidetty huonosti kannustavana. Erityisen haitallinen on kotihoidon tuki, joka on vaikuttanut huomattavasti maahanmuuttajanaisten matalaan työllisyysasteeseen. Sosiaaliturvan tulisi kannustaa maahan muuttaneita nykyistä enemmän töihin.

Kannustavampi sosiaaliturva ei olisi pahitteeksi myöskään syntyperäisten suomalaisten kohdalla.

Kuvio 9. Työllisyysaste maassa vietettyjen vuosien mukaan äidinkielen mukaan (2019)

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto

3. MAAHANMUUTON YHTEISKUNTASOPIMUS

Esitämme, että maahanmuuton pattitilanne ratkaistaan maahanmuuton yhteiskuntasopimuksella.

Yrityselämälle maahanmuutto on välttämätöntä. Sosiaali- ja terveyspalveluita ei voida ylläpitää ilman maahanmuuttoa. Suomen julkisella taloudella ei yksinkertaisesti ole varaa siihen, että työllisten määrä vähenee Suomessa, kuten väistämättä kävisi ilman maahanmuuttoa.

Samaan aikaan suurin osa suomalaisista näkee maahanmuutossa ongelmia. Suuri osa arvioi, ettei Suomessa käytävä keskustelu maahanmuutosta ole riittävän suorapuheista ja ongelmia avoimesti esille tuovaa. Kaikkialla länsimaissa yhteiskuntien vakaa kehitys on ongelmissa, koska maahanmuuttoon liittyvät kysymykset aiheuttavat yhteiskunnallista epävakautta.

Koska maahanmuutto on Suomelle sekä ongelma että täysin välttämätön ratkaisu, tarvitaan maahanmuuton yhteiskuntasopimus, joka rakentuu seuraavista pilareista:

- **Pisteytysmalli ja työnhakuviisumi.** Korkean työllistymistodennäköisyyden omaavien maahanmuuttajien määrää tulee kasvattaa (todennäköisimmin tai todennäköisesti työllistyvien maahanmuuttajien määrää).
- **Humanitaarisen maahanmuuton painopisteet.** Turvapaikanhakijoiden määrää pitää vähentää ja kiintiöpakolaisten määrää lisätä.
- **Kotoutumiseen kannusteet.** Kotoutumisen pitää perustua työllistymiseen tai työllistymistodennäköisyyksien kasvattamiseen. Segregaatiota pitää torjua kaikilla mahdollisilla keinoilla.

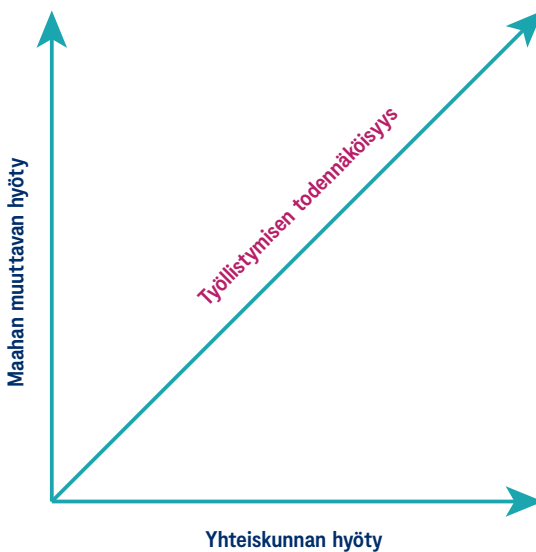
PISTEYTYSMALLI JA TYÖNHAKUVIISUMI

Harvassa ovat ne ihmiset, jotka eivät haluaisi perheelleen nykyistä suurempaa vaurautta. Kautta aikojen ihmisten liikkuvuus on perustunut turvallisuuden tai vaurauden tavoitteluun. Alexis de Tocquevillen kuvaus Yhdysvaltojen kehittymisestä on edelleen osuva kuvaus siitä, mistä suuressa osassa maiden välisessä liikkuvuudessa on kysymys: ”Miljoonat ihmiset kulkevat yhtä jalkaa kohti auringonlaskua. He poikkeavat toisistaan kieleltään, uskonnoiltaan ja tavoiltaan, mutta heidän määränpäänsä on yhteinen. He kiihuhtavat länteen, jossa heille on kerrottu menestyksen odottavan” (Tocqueville; 2006 (suomennos), 1835 (alkuperäinen))

Jos maahanmuuttajat tai taloustieteilijät saisivat valita, Suomen maahanmuuttopolitiikka perustuisi työllistymistodennäköisyyksiin. Ihminen tavoittelee hyvinvointia, ja suurin hyvinvointi syntyy työstä. Työ taas tuo veroja, jotka yhteiskunta tarvitsee infrastruktuurin ja muiden hyvinvoinnin edellytysten ylläpitämiseen.

Suomen työperusteinen maahanmuutto tulisi uudistaa osaamisperusteiseksi ja työhön johtavaksi maahanmuutoksi. Käytännössä oleskeluoikeus tulisi kytkeä arvioon siitä, kuinka todennäköistä maahanmuuttajan työllistyminen on (ks. kuvio 11), ellei kyse ole vainoa pakenevista pakolaisista tai alaikäisistä lapsista, joiden maahanmuuton edellytysten arviointi on asia erikseen. Seuraavassa esitetyt huomiot eivät koske kyseisiä ryhmiä.

Kuvio 10. Maahanmuuton hyöty

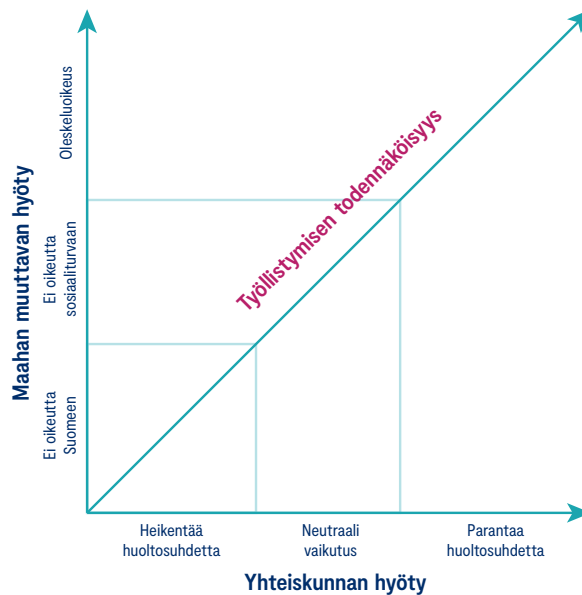
Suomen ei kannata pyrkiä vastaanottamaan sellaisia maahanmuuttajia, jotka mahdollisesti heikentävät taloudellista huoltosuhdetta. Heikot työllistymismahdollisuudet eivät ole myöskään maahan pyrkivän ihmisen intressissä. Epäonnistunut maahanmuutto rajaa ihmisen mahdollisuuksia hyvinvoinnin kasvattamiseen. Jossain toisaalla menestyksen mahdollisuudet olisivat voineet olla parempia. Pahimmillaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävän maahanmuuttajan elämästä tulee kasautuvien ongelmien kierre, eikä sellainen menestystarina kuin kuvitelmissa oli. Kun työttömyys pitkittyy, syntyy näköalattomuutta, huono-osaisuutta ja turvattomuutta. Juuri niitä ongelmia, joita suuri osa suomalaisista pelkää maahanmuuton aiheuttavan.

Sen sijaan ne maahanmuuttajat, jotka erittäin suurella todennäköisyydellä työllistyisivät Suomeen pitkäksi aikaa, tulisi houkutella keinoilla millä hyvänsä kasvattamaan hyvinvointiaan sekä

paikkaamaan yhteiskunnan työvoimapolua, perustamaan yrityksiä ja kehittämään innovaatioita. Tämä olisi yksiselitteisesti kaikkien etu.

Sellaiset maahanmuuttajat, joiden työllistymistodennäköisyys Suomeen hakeutumisen hetkellä on keskimääräinen, voisivat olla oikeutettuja hakemaan töitä Suomesta. Jotta työtä hakevista ei koituisi Suomelle suuria kustannuksia eikä olisi houkutusta käyttää mahdollisuutta väärin, esitämme, että he eivät olisi sosiaaliturvaan oikeutettuja.

Kuvio 11. Mallimme peruseriaatteen

Kansainvälisesti katsottuna edistysellisintä maahanmuuttopolitiikka tehdään Pohjois-Amerikassa. Kanadassa sovelletaan maahanmuuttajien pisteytysmallia, jossa arvioidaan siirtolaisen mahdollisuutta menestyä Kanadassa ja sitä, miten suureksi hyödyksi hän kanadalaiselle yhteiskunnalle on.

Pisteytykselle on Suomessa huono maine. Syystä tai toisesta on pidetty parempana käyttää ehdottomia, dikotomisia kriteerejä, jotka joko täyttyvät tai eivät täyty eli muuttaja saa joko arvon 0 tai 1. Käytännössä nämä dikotomiset mittaritkin muodostavat pisteytyksen, mutta huonon sellaisen. Käytettäessä dikotomisia mittareita, usein riittää, että yksikin kriteeri täyttyy. Hyvin toteutettu pisteytysjärjestelmä sallii maahantulon hakijalle, joka täyttää useita kriteerejä osittain, mutta ei välttämättä täysin. Sen sijaan pelkkien kyllä/ei-kriteerien käyttö voi johtaa siihen, että tällainen hakija hylätään, koska hän ei täytä yhtäkään kriteeriä kokonaan. Toisaalta dikotominen arviointi voi myös hyväksyä hakijan, joka ylittää kynnyksen vain yhdessä kohdassa, vaikka hän ei muilta osin täyttäisi vaatimuksia lainkaan.

Emme esitä Kanadan mallia sellaisenaan Suomeen. Esitämme pisteytysmallia, joka kuitenkin monelta osin muistuttaa Kanadan mallia. Pisteytysmallin tulisi perustua hakijan kielitaitoon, tutkintoon, työhistoriaan, ikään ja mahdolliseen työtarjoukseen. Pisteytyksen tehtävänä on ennustaa henkilön todennäköisyyttä menestyä Suomen asukkaana. Lisäksi pisteytysmalliin tulisi palkita henkilön Suomessa olevasta työpaikasta sekä siteistä maahan.

Optimaalisen pisteytyksen laatiminen vaatii tutkittua tietoa siitä, mitkä seikat vaikuttavat maahanmuuttajien työllistymiseen Suomessa. Optimaalisen pisteytysmallin ei tulisi olla myöskään staattinen, vaan sen tulisi olla päivitettävissä riittävän usein uuden tietopohjan perusteella.

Esimerkki Suomeen soveltuvasta pisteytysmallista

Osoittaaksemme mitä tarkoitamme esitämme esimerkin tällaisesta pisteytyksestä. Käytännössä yllä kuvattu malli tarkoittaisi kokonaisuutta, joka muodostuisi hakemuksesta, työnhakuviisumista, määräaikaisista oleskeluluvista ja pysyvistä oleskeluluvista (kuvio 12).

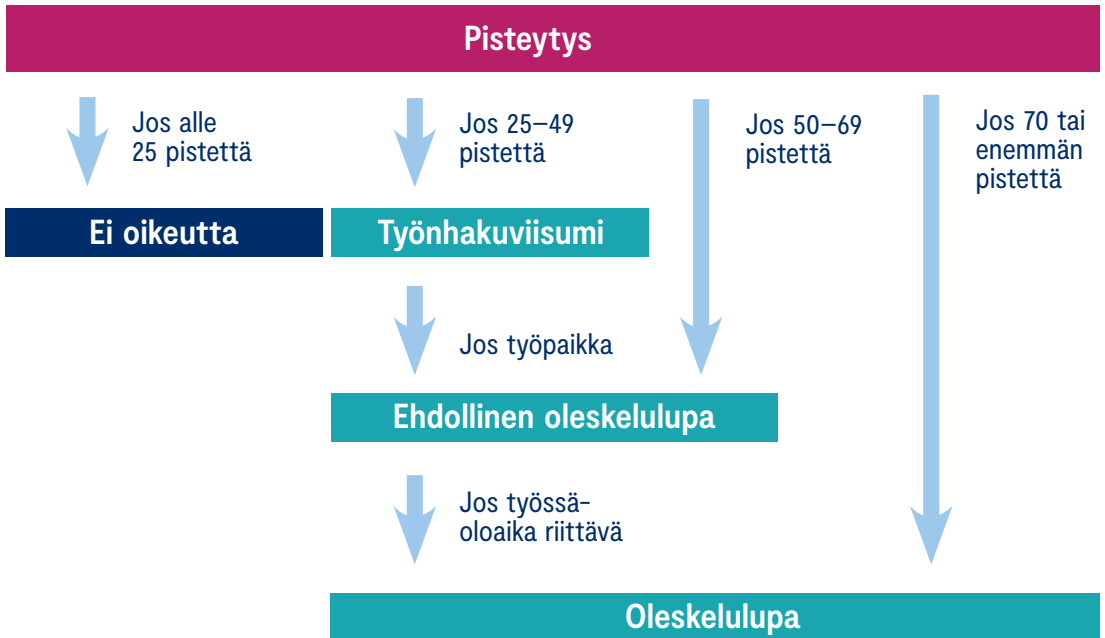
Työnhakuviisumi: Määräaikainen viisumi, jonka puitteissa saa sekä hakea ja tehdä töitä että perustaa yrityksen. Ei oikeutta sosiaaliturvaan.

Ehdollinen oleskelulupa: Oleskelulupa, jonka voimassaoloon kohdistuisi ehtoja ja vaatimuksia. Perheenyhdistäminen olisi tietyin edellytyksin mahdollista.

Oleskelulupa: Oleskelulupa, jonka voimassaoloon ei kohdistuisi ehtoja tai vaatimuksia. Perheenyhdistäminen ehdoitta mahdollista.

Esimerkissämme pisteytys on skaalattu niin, että maksimipistemäärä on sata. Työnhakuviisumiin tarvitaan 25 pistettä, ehdolliseen oleskelulupaan 50 pistettä ja oleskelulupaan 70 pistettä.

Kuvio 12. Pisteytysmalli

PISTEYTYSMALLI KÄYTÄNNÖSSÄ

Kielitaitoa voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä edellytyksistä Suomessa työskentelylle. Suurimpaan osaan työtehtävistä on yksinkertaisesti mahdollista työllistyä ilman englannin kielen (auttavaa) taitoa. Suomen ja ruotsin taito lisää todennäköisyyksiä merkittävästi. Kielitaidosta tulisi antaa enimmillään 20 pistettä.

Maahanmuuttajien osaamista tulisi tarkastella sekä tutkintojen että työhistorian kautta. Suomessa tunnustettavissa olevasta tutkinnosta tulisi saada 15 pistettä ja korkeakoulututkinnosta 15 pistettä sen päälle (15 pistettä + 15 pistettä). Tutkinnot lisäävät todennäköisyyksiä työllistyä korkean tuottavuuden töihin, vaikka Suomi on ollut heikko työllistämään koulutettuja maahanmuuttajia (ks. luku 2).

Kaikki osaaminen ei tule tutkintojen kautta. Myös työhistorialla on merkitystä. Jos hakija pystyy uskottavasti osoittamaan, että hänellä on työkokemusta kahden viime vuoden ajalta, hän olisi oikeutettu 5 pisteeseen. Jos työkokemus olisi sellaiselta toimialalta, jolla työllisten määrä on Suomessa kasvussa, hän olisi oikeutettu 5 lisäpisteeseen (5 pistettä + 5 lisäpistettä). Esimerkiksi tietotekniikkaan tai sosiaali- ja terveyspalveluihin keskittyneet saisivat lisäpisteitä.

Kanadan pisteitysmallissa pisteitä ropisee siitä, että on riittävän nuori. Vastaavaa pisteitysmallia tulisi käyttää myös Suomessa. Kyse ei ole ikäyrjinnästä, vaan ikäsidonnoisista menoista ja yhteiskunnan kokonaishyödystä. Jos Suomeen muuttaa 25-vuotias koulutettu työntekijä, hän tuottaa yhteiskuntaan todennäköisesti verotuloja seuraavat 40 vuotta. Jos sen sijaan Suomeen muuttaa 55-vuotias koulutettu työntekijä, odotettavissa olevia työvuosia on huomattavasti vähemmän. Pisteitä voisi tulla odotettavissa olevien työvuosien perusteella enintään kymmenen.

Viimeinen pisteityselementti olisi maahan pyrkivän tai jo maassa olevan saama työtarjous tai työsuhde. Pysyvän työllistymisen edellytyksiä on hyvä tarkastella todennäköisyyksien kautta. Lisäksi on kuitenkin otettava huomioon suorat signaalit työllistymisestä eli käytännössä olemassa olevat työtarjoukset tai työsuhde. Jos hakija pystyisi lupaa hakiessaan osoittamaan, että hän on saanut sitovan työtarjouksen riittävän hyvätuloiseen työpaikkaan, hän olisi oikeutettu enintään 30 pisteeseen.

Lisäksi osana pisteitysmallia kannattaisi harkita myös maahantulijan puolison ja/tai lasten koulutuksen, kielitaidon tai työskentelyalan huomioimista, sillä perheensä kanssa Suomeen muuttavat integroituvat ja kiinnittyvät Suomeen parhaiten. Esimerkiksi Kanadassa puolison koulutuksesta saa lisäpisteitä. Lisäksi olennainen integroitumiseen vaikuttava seikka on aiempi työ- tai opiskelukokemus Suomesta tai sukulaissiteet Suomeen.

Yllä kuvatun pisteitysmallin toimivuutta voidaan tarkastella erilaisten skenaarioiden kautta

Ei oikeutta, alle 25 pistettä

Jos Suomeen pyrki työskentelemään henkilö, joka ei pysty osoittamaan mitään muuta kuin auttavan englannin kielen taidon tai yksittäisen työkokemuksen, hän ei saisi oikeutta maahanmuuttoon sillä perusteella.

Viisumi, ei sosiaaliturvaa, 25-49 pistettä

Jos Suomeen pyrki työskentelemään henkilö, joka on saanut sitovan työtarjouksen, hän saisi automaattisesti viisumin.

Yhtä lailla pelkkä korkeakoulututkinto riittäisi työnhakuviisumiin.

Jos Suomeen pyrki työskentelemään nuori henkilö, jolla olisi työkokemusta ja riittävä kielitaito, hän olisi oikeutettu työnhakuviisumiin.

Ehdollinen oleskelulupa, 50-69 pistettä

Jos Suomeen pyrki henkilö, jolla olisi sekä tutkinto ja työkokemusta että kielitaito, hän olisi oikeutettu ehdolliseen oleskelulupa.

Pysyvä oleskelulupa, 70 pistettä tai enemmän

Jos Suomeen pyrki työskentelemään henkilö, jolla täyttyisi kaikki mahdolliset kriteerit, myönnettäisiin oleskelulupa, vaikka työtarjousta ei vielä olisi.

	Kielitaitona suomi, ruotsi tai englanti	Suomessa tunnustettu tutkinto	Korkea- koulu- tutkinto	Työkokemus kasvavalta toimialalta	Työ- kokemus ylipäättään	Odotettavissa olevat työvuodet	Työ- tarjous	Yht.	
KAIKKI	20	15	15	5	5	10	30	100	
Vain <i>kielitaito</i> tai <i>työkokemus</i> tai <i>ikä</i>	20							20 tai alle	ei oikeutta
Vain <i>tutkinto (ei korkeakoulu)</i>		15						15	ei oikeutta
Korkeakoulututkinto		15	15					30	Työnhakuviisumi
Työtarjous							30	30	Työnhakuviisumi
Kielitaito ja työkokemus ja ikä	20				5	10		35	Työnhakuviisumi
Kielitaito, tutkinto, työkokemus kasvualalta ja ikä	20	15			5	10		50	Ehdollinen oleskelulupa
Korkeakoulututkinto, kielitaito, ikä ja työkokemus	20	15	15		5	10		65	Ehdollinen oleskelulupa
Korkeakoulututkinto, kielitaito, ikä ja työkokemus kasvualalta	20	15	15	5	5	10		70	Oleskelulupa
Työtarjous, tutkinto, kielitaito ja työkokemus	20	15			5		30	70	Oleskelulupa

Oheisen kaltaisen pisteytysmallin keskeisenä ominaisuutena on kannusteet. Mallin tulisi mahdollistaa portaittaiset siirtymät toteutuneen työnteon perusteella.

Kannuste ennen maahantuloa

Kun oikeutta viisumiin ei ole kaikilla, Suomeen pyrkivillä on kannuste hankkia lähtömaassaan sellaista osaamista, jonka avulla hän saisi oikeuden maahanmuuttoon. Käytännössä kannuste aktivoisi hakijoita, mutta myös työnantaja riittävän osaamisperustan kerryttämiseen jo ennen maahantuloa.

Kannuste viisumin voimassaollessa

Työnhakuviiisumin voimassaolon aikana ei olisi oikeutta sosiaaliturvaan. Kannusteena tulisi olla, että jos henkilö työskentelisi viisumin voimassaoloaikana riittävästi, hän olisi oikeutettu ehdolliseen oleskelulupaan ja perheen yhdistämiseen. Työnteko kasvattaisi oikeuksia.

Kannuste ehdollisen oleskeluluvan voimassaollessa

Ehdollisen oleskeluluvan kannusteena olisi se, että maahan muuttaneella olisi mahdollisuus työtä tekemällä vapautua oleskelulupaa koskevista vaatimuksista ja ehdoista. Riittävän työnteon ansiosta hän saisi pysyvän oleskeluvan perheensä kanssa.

Henkilön, joka saisi yli 70 pistettä, työllistymistodennäköisyyttä voidaan pitää niin suurena, että erillisiä kannusteita ei tarvittaisi. Pikemminkin kannusteiden pitäisi olla sellaisia, jotka houkutelisivat Suomeen mahdollisimman paljon korkean pistemäärän saaneita henkilöitä. Esimerkiksi perheen yhdistämisen tulisi olla automaattinen itsestäänselvyys jo ennen Suomeen tuloa. Myös muun byrokratian määrä tulisi pitää mahdollisimman pienenä. Samaa joukkoa haluavat muutkin maat.

Suomessa on turhan tiukat tulorajat perheen yhdistämiseksi. Perheensä kanssa tulevat kotoutuvat Suomeen paremmin ja ovat täällä todennäköisesti pidempään. Lasten koulunkäynnistä koituu yhteiskunnalle kustannuksia, mutta lapsista tulee aikanaan suomalaisen koulun käyneitä ja suomea puhuvia suomalaisia. Siksi oleskeluluvan saamisen koko perheelle tulisi olla korkean työllistymistodennäköisyyden henkilöille automaattinen oikeus jo ennen Suomeen muuttamista.

Tässä luvussa esittämämme pisteytysmalli olisi merkittävä muutos Suomen nykyiseen työperusteisen maahanmuuton malliin. Nykyistä maahanmuuttopolitiikkaa leimaa kafkamaisuus. Maahantulon edellytyksien arviointi on hidasta ja monimutkaista. Suomi esimerkiksi edelleen toteuttaa työvoiman saatavuusharkintaa, vaikka työvoimapula on ollut vuosia ilmeistä.

Esittämämme malli olisi nykyisiä maahanmuuttokäytäntöjä informatiivisempi, selkeämpi ja siten myös mekaanisempi. Mekaanisuutta voi olla helppo kritisoida, mutta se on aina parempi vaihtoehto kuin mielivaltaisuus ja sattumanvaraisuus. Ihmiskauppa on todellista ympäri Eurooppaa, koska laillisia reittejä maahan tuloon on liian vähän. Ihmiskauppiat valikoivat ja auttavat ihmisiä jonon ohi maahan. Kauppioiden valikointi ei perustu osaamiseen, työllistymistodennäköisyyksiin tai hätään, vaan moraalittomaan kaupankäyntiin.

Jos esittämämme pisteytysmalli otettaisiin käyttöön, mielivaltainen kaupankäynti vähenisi ja kannusteet ihmisten kouluttautumiseen kasvaisivat ja työn määrä kasvaisi.

HUMANITAARISEN MAAHANMUUTON UUDISTAMINEN

Pakolaissopimukset ovat peräisin ajalta, jolloin muistissa olivat vielä toisen maailmansodan kauhut. Pakolaisuus oli lähinnä Euroopan sisäistä eikä köyhyys ja maiden väliset elintasoerot olleet yhtä merkittävä syy pyrkiä pois kotimaasta kuin nykyisin. Nykypäivän pakolaisuus on monisyisempää.

On selvää, etteivät pakolaisiksi pyrkivien asiat ole lähtömaissa hyvin, sillä he eivät muuten lähtisi pakolaisiksi. Osa pakenee vainoa tai sotaa. Osa pakon edessä muuttaneista hakee uutta kotia, koska elinolosuhteet ovat muuttuneet sietämättömiksi. Viime aikoina myös ilmastosityistä pakenevien ihmisten määrä erityisesti Afrikasta on kasvanut.

Osa maahanmuuttajista pyrkii eroon köyhyydestä etsimällä hyvinvointia vauraimmilla alueilla. Sinänsä halussa muuttaa köyhästä maasta rikkaaseen ei ole mitään moitittavaa. Tuottaahan tämä muuttoliike kiistatonta hyötyä maailmantaloudelle. Suomestakin on muutettu leveämmän leivän perässä Ruotsiin ja kauas merten taakse. Turvapaikanhakua ei kuitenkaan ole tarkoitettu niille, jotka tosiasiansa haluavat työperäisiksi maahanmuuttajiksi.

Pakolaiskriisin nykyiset mittasuhteet ovat niin valtavat, että pakolaiseksi hyväksyttäviä joudutaan väkisinkin karsimaan tavalla tai toisella. Auttamisen voimavarat olisi käytettävä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja oikeudenmukaisesti. Tällä hetkellä kaikkialla Euroopassa on poikkeuksellisia vaikeuksia näiden periaatteiden toteuttamisessa. Nykyisin se, ketä autetaan, ei tapahdu erityisen rationaalisesti.

Turvapaikkamenettelyt. Eurooppa on ajautunut tilanteeseen, jossa se on sitoutunut toimimaan pakolaissopimusten mukaisesti jokaisen hakijan osalta, mutta samanaikaisesti se pyrkii estämään hakemusprosessin aloittamista monin keinoin. Eurooppa käytännössä maksaa Turkille ja eräille Afrikan maille siitä, että nämä estävät pakolaisia pääsemästä Eurooppaan hakemaan turvapaikkaa. Ihmissalakuljettajille tämä tarkoittaa kaupantekomahdollisuuksia. Salakuljettajien avulla turvapaikkamenettelyyn pääsevät ne, joilla on maksukykyä ja voimavaroja riskejä sisältävällä matkalla. Tyypilliset nuoret miehet korostuvat ja hädänalaisessa asemassa olevia naisia ja lapsia jää matkasta. Tilanteen ristiriitaisuuden on havainnut Venäjä, joka käyttää välineellistettyä maahanmuuttoa poliittiseen painostukseen. Hädänalaisimmille tarkoitettua kanavaa tukkivat myös ne, jotka käyttävät väärin mahdollisuutta hakea turvapaikkaa.

Kiintiöpakolaisia koskevat menettelyt. Kiintiöpakolaisia koskeva menettely on turvapaikkamenettelyä hallitumman maahanmuuton malli. Suomi vastaanottaa pakolaiskiintiössä YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n pakolaisiksi katsomia henkilöitä, joita UNHCR on esittänyt Suomelle kiintiöpakolaisiksi. UNHCR määrittää eniten apua tarvitsevat henkilöt ja esittää heitä pakolaiskiintiössä Suomelle. Pakolaiskiintiö on luontevin tapa pyrkiä lievittämään pakolaisuudesta koituvaa inhimillistä hätää kokonaisuutena mahdollisimman tehokkaasti, sen sijaan, että voimavarat hupenisivat satunnaisesti valikoituneiden yksittäisten henkilöiden tilanteeseen.

Maamme voimavarat muodostavat rajan sille, miten suuresta osasta maailman pakolaisongelmaa Suomi voi vastata. Vaikka on kovin erilaisia näkemyksiä siitä, missä tuo raja kulkee, selvää on, että se on jossakin. Pakolaisten kansantaloudellemme aiheuttamalle rasitukselle on siis olemassa jokin raja, eli budjettirajoitus, jonka puitteissa Suomen kannattaisi pyrkiä toteuttamaan sellaista maahanmuuttoa:

- » jossa pakolaisprosessin oikeudenmukaisuus ja tarkoituksenmukaisuus voitaisiin varmistaa. Käytännössä tulisi tehdä sellaista politiikkaa, jonka seurauksena kiintiöpakolaisten määrä kasvaisi ja turvapaikkamenettelyn kautta tulevien maahanmuuttajien määrä pienenesi.
- » jossa valitaan pakolaisiksi niitä, jotka hyötyvät Suomeen tulosta eniten. Hyötyä tulisi arvioida henkilön hätänalaisuuden lisäksi myös hyvinvoinnin kasvattamisen näkökulmasta.
- » ja jossa valitaan pakolaisiksi niitä, joiden tuottama taloudellinen rasite Suomelle on pienin, koska näin saman budjettirajoituksen puitteissa voidaan tuolloin ottaa enemmän pakolaisia.

Oma lukunsa ovat henkilökohtaisen vainon kohteeksi joutuvat, joille pakoon pääseminen on elämän ja kuoleman kysymys ja joiden ei ole mahdollista saada turvaa pakolaisleireiltä. He ovat tämän tarkastelun ulkopuolella. Myöskään lapsiin ja vammautuneisiin ei voida yllä kuvattua arviointia toteuttaa.

Humanitäärisen maahanmuuton prosessi lähtee eri lähtökohdista ja toteutuu eri menettelyiden kautta kuin esittämämme osaamisperusteinen pisteytysmalli. Hätänalaisen tilanteen ratkaiseminen on humanitäärisen prosessin ensimmäinen asia. Seuraavaksi kannattaa arvioida sitä, kenellä pakolaisista on edellytykset pärjätä, menestyä ja työllistyä Suomessa. Jos samankaltaisessa hädässä ja turvan tarpeessa on kaksi henkilöä, kannattaa Suomen valita henkilöiden itsensäkin takia se, joilla on paremmat mahdollisuudet rakentaa hyvä elämä Suomessa. Pahimmillaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävän maahanmuuttajan elämästä tulee kasautuvien ongelmien kierre, jossa turvapaikasta syntyvä hyvinvointilisä on rajallista suhteessa sellaisen henkilön tilanteeseen, joka olisi voinut rakentaa Suomessa toimeentuloaan parempien todennäköisyyksien perusteella. Pakolaiset, jotka pystyvät työllistymään Suomessa, eivät vie resursseja lainkaan tai vievät niitä olennaisesti vähemmän kuin ne, jotka eivät pysty työllistymään. Saman budjettirajoituksen puitteissa voidaan siis ottaa merkittävästi enemmän pakolaisia.

Turvapaikanhakijoiden joukko on moninainen edellä kuvatuista syistä. Voi olla, että osa pyrkii Suomeen töihin turvapaikkamenettelyä hyödyntämällä, koska muitakaan reittejä ei ollut mahdollista käyttää. Tämä käytäntö tukkii todellisen hädän alla olevien väylän Suomeen turvaan. Esittämämme työnhakuviisumi poistaa tämän ongelman osittain, koska ne, jotka saivat työkokemuksen, kielitaidon tai muiden tekijöiden perusteella riittävästi pisteitä, olisivat oikeutettuja määräaikaiseen työnhakuviisumiin ja voisivat tulla maahan turvallisia reittejä ilman rikollisten armoille joutumista.

KOTOUTUMISEN UUDISTAMINEN

Yli kaksi kolmasosaa (69 %) suomalaisista on sitä mieltä, että tulipa maahanmuuttaja Suomeen mistä syystä hyvänsä, hänelle pitäisi antaa reilut mahdollisuudet päästä kiinni koulutukseen, työllistyä ja tavoitella unelmiaan.⁸

Kotoutumisen pitäisi kannustaa maahanmuuttajia työllistymään sekä mahdollisimman pitkään maassaoloon. Kotoutuminen on prosessi, joka vaatii sekä maahanmuuttajalta aktiivisuutta että yhteiskunnalta resursseja. Ei ole kenenkään etu, jos resurssit menevät hukkaan muutaman vuoden oleskelun jälkeen. Maahanmuutto ei myöskään tuo lisää työllisyyskasvua, ellei maahanmuuttajia saada jäämään Suomeen pitkäksi aikaa, koska maahanmuuttajien määrää pitäisi lisätä sitä mukaan kuin ulkomaalaistaustaisten maasta muutto lisääntyisi.

Kotoutumista auttaisi myös, jos maahanmuuttajat tulisivat Suomeen perheittäin ja panisivat lapsensa suomalaiseen kouluun. Voidaan kysyä, miten tarkoituksenmukaista on, että sairaanhoitajakoulutuksen saaneet filippiiniläiset naiset joutuvat tulemaan Suomeen ilman lapsiaan. Todennäköisesti useimmilla heistä on tarkoituksena olla Suomessa vain niin kauan, että he saavat kerätyksi riittävästi rahaa elämiseensä kotimaissaan. Tämä on nurinkurista siksin, että työnantajat joutuvat aloittamaan perehdytyksen aina uudestaan ja uudestaan.

Esittämämme pisteytysmalli sekä työnhakuviisumi merkitsee suurta tilausta työnvälitykselle. Maahanmuuton yhteiskuntasopimukseen kuuluisivat seuraavat työnvälityksen toimet:

Lähtömaakoulutus. Pisteytysmallimme ohjaa siihen, että työnvälitys ulottaisi toimintansa myös potentiaalisten tulijoiden kotimaihin. Käytännössä Suomi on jo nyt liikkunut tähän suuntaan, mutta kannusteet kasvaisivat entisestään. Ihanteellisessa tapauksessa hakija voisi aloittaa kielen opiskelun jo kotimaassaan.

Koulutusta vastaavat työtehtävät. Työnvälityksessä tulisi keskittyä työttömien työllistämisen rinnalla siihen, että osaamiseensa nähden liian vaatimattomissa tehtävissä olevat työntekijät siirtyvät urallaan eteenpäin ja jättävät helpon työnsä niille, joilla ei toistaiseksi ole mahdollista ottaa vastaan vaativampaa työtä.

Alueellinen liikkuvuus. Suomen työmarkkinoita vaivaa työttömien haluttomuus muuttaa työn perässä. Monia suomalaisia sitoo juurilleen sukulaissuhteet ja kotiseurakkaus. Maahanmuuttajilla ei ole juuria missään päin Suomea. Siksi heillä on suurempi alttius muuttaa työpaikkojen perässä. Tätä mahdollisuutta tulisi hyödyntää.

Viikko töitä + viikko opiskelua. Tulisi kehittää malli, jossa kotoutumiskoulutus voisi tapahtua pääasiallisesti työn ohessa. Uudistuksen ydin olisi siinä, että puolet ajasta opiskeltaisiin ja puolet oltaisiin töissä. Ensimmäiseksi maahanmuuttaja oppisi työhön liittyvää ammattikielen ja työkultuurin. Kun yhden sektorin sanasto on hallussa, voi olla matalampi kynnyks oppia suomea ja suomalaista kulttuuria.

Tulosperustaisuus. Työllisyys- ja kotoutumispalveluiden hankinnoissa on perinteisesti keski-tytty ostamaan suoritteita. Viime aikoina on kuitenkin pyritty siirtymään kohti tulosperusteista rahoitusta, jossa palveluntuottaja saa maksun vasta, kun sovitut tulokset on saavutettu. Palveluntuottajalle maksettava palkkio kannattaisi sitoa palvelun ansiosta säästyneisiin etuuksiin, kertyneisiin veroihin tai parantuneisiin työllistymismahdollisuuksiin. Jotta ulkoiset tekijät, kuten suhdanteet, eivät vääristä tuloksellisuuden arviointia, on tärkeää määritellä selkeät mittarit rahoituksen perustaksi, ja seurata vaikutuksia pitkäjänteisesti.

Ruotsin esimerkit maahanmuuttopolitiikasta ovat varoittavia. Kotoutuminen on epäonnistunut monella tasolla. Keskeisimmäksi syyksi voidaan ajatella se, että Ruotsilla ei ollut yhtenäistä selkeää strategiaa ja suuntaa maahanmuutolle. Suomessa maahanmuuton yhteiskuntasopimukseen tulisi kirjata ajatus siitä, millaista kotouttamisesta Suomi tavoittelee ja miksi. Lähestymistapoja on ainakin kaksi:

Uussuomalainen lähestymistapa. Perinteisin tapa ajatella kotoutumista on peilata sitä suomalaisen kulttuurin, kielen, tapojen ja normien sisäistämiseen ja oppimiseen.

”Pikku-Italia” lähestymistapana. Pohjois-Amerikassa on otettu asiaan aivan toinen kanta. Esimerkiksi Kanadassa pyritään suosimaan Pikku-Italioita ja Chinatowneja. Ajatellaan, että maahanmuuttajat menestyvät, kun ne voivat säilyttää oman alkuperäisen kulttuurinsa ja yhteensovittaa sitä uuteen kotimaahansa.

Suomessa kotoutumiskoulutus on rakentunut enemmän ”uussuomalaisen” kuin ”Pikku-Italian” lähestymistavan kautta. Oppia kannattaisi ottaa sieltä, missä maahanmuutosta on seurannut paljon yhteiskunnallista hyvää, kuten Kanadasta. Ehkä kahden identiteetin yhdistelmä voisi toimia Suomessakin.

Kotoutumisessa ongelmallisin tilanne tulee kuitenkin siitä, että maahanmuuttaja ei integroidu oikein mihinkään. Jos ei koe olevansa suomalainen, mutta ei oikein minkään muunkaan yhteisön osa, on vailla toimintaa ohjaavia normeja ja käyttäytymismalleja. Nämä henkilöt syrjäytyvät helposti ja kuuluvat usein siihen pieneen joukkoon, jotka ovat voimakkaasti yliedustettuina rikollisuudessa.

Syrjäytymisen ehkäisy lähtee koulunpenkiltä. Suomessa on riskejä segregaatiolle ja koulujen välisille eroille. Jos maahanmuuttajavaltaisten koulujen resurssointi ei ole riittävällä tasolla, ne putoavat muiden koulujen kelkasta. Ei voida ajatella, että kymmenien kielten koulu pärjäisi läheskään samoilla resursseilla kuin koulu, jossa puhutaan käytännössä vain suomea. Jos resurssointia ei hoideta kuntoon, myös suomenkielisten mahdollisuudet oppia heikkenevät kyseisissä kouluissa.

Kielen oppimisen kannalta tärkeimmät vuodet ovat ennen kouluikää. Siksi olisi tärkeää, että maahanmuuttajaperheiden lapset osallistuisivat varhaiskasvatukseen mahdollisimman nuorina. Kotihoidon tuki on hyvin haitallinen sosiaaliturvan muoto maahanmuuttajalasten kannalta.

Suomi on ison haasteen edessä. Miten luoda maahanmuuttopolitiikkaan riittävä konsensus oloissa, jossa pakolaisten määrä maailmalla todennäköisesti kasvaa ja kilpailu osaajista kiristyy?

Olemme esittäneet seuraavalle hallitukselle maahanmuuton yhteiskuntasopimuksen laatimista. Olisi hyvä, että Suomeen syntyisi parlamentaarinen yhteisymmärrys maahanmuuttopolitiikasta. Esittämämme pisteytysmalli ja työnhakuviisumi lisäisivät korkean työllistymistodennäköisyyden maahanmuuttajien sekä heidän perheidensä määrää. Humanitäärisessä maahanmuutossa kannattaisi siirtyä oikeudenmukaisesti kohdistuvan kiintiöpakolaismallin suuntaan. Kotoutumisen pitää perustua työllistymiseen tai työllistymistodennäköisyyksien kasvattamiseen. Segregaatiota pitää torjua kaikilla mahdollisilla keinoilla ja työelämän vaatimuksia äidinkielentasoisesta suomen osaamisesta keventää.

Vaikka Suomella on maailmalla vahva maine ”maailman onnellisimpana” kansana, jossa työ- ja perhe-elämä on tasapainossa, naisilla on mahdollisuudet uraan, ja lapset saavat tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta, lähtee Suomi silti kilpailuun osaajista takamatkalta. matalien palkkojen, korkean verotuksen, oudon kielen ja epämiellyttävän ilmaston vuoksi.

Edellä mainittujen teemojen lisäksi Maahanmuuton yhteiskuntasopimuksessa olisi huomioitava seuraavan sivun teemoja osana pyrkimystä lisätä osaamisperusteista ja työhön johtavaa maahanmuuttoa.

Veropoliittikka

Suomalaisen hyvinvointivaltion keskeisenä ajatuksena on se, että ne, jotka saavat maksuttoman korkeakoulutuksen nuorena, maksavat sen aikuisena korkeina veroina takaisin. Suomeen aikuisena muuttavalla korkeasti koulutetulle yhtälö on epäedullinen. Tarjolla on korkeat verot, mutta ei maksutonta koulutusta. Suomalaiselle korkeasti koulutetulle on vastaavasti edullista hankkia maksuton koulutus Suomesta ja muuttaa sen jälkeen maasta. Työn verotukseen liittyvät ratkaisut vaikuttavat väistämättä osaamisperusteisen maahanmuuton määrään ja niihin tulisi ottaa kantaa osana maahanmuuton yhteiskuntasopimusta.

Kielipoliittikka

Julkisella sektorilla ja erityisesti kuntasektorilla on vähemmän maahanmuuttajia töissä kuin yksityisellä sektorilla. Syynä on todennäköisesti se, että kunnissa edellytetään suomen tai ruotsin osaamista. Se on monissa tehtävissä perusteltua, mutta ei kaikissa. Todennäköisesti Suomen merkittävin norminpurku olisi, että ainakin osa tehtävistä vapautettaisiin näistä kielivaatimuksista ja korvattaisiin englannin kielen vaatimuksella.

Erilaisuuden pelko

Maahanmuuttajia vierastetaan ja rasismia viljellään, koska erilaisuuteen ei ole Suomessa totuttu. Suomella on poikkeuksellisen monokulttuurinen historia. Onneksi suomalaisten pelot ovat lieventyneet siellä, missä maahanmuuttajia on töissä paljon, kuten pääkaupunkiseudulla. Yritysten kokemukset kansainvälisten työntekijöiden rekrytoimisesta ovat lähes poikkeuksetta myönteisiä.

Arjen turvallisuus

Suomi on yksi maailman turvallisimmista maista. Suomessa on luonnollista, että lapset voivat kävellä ilman saattajaa kouluun. Monessa maassa ei näin voi tehdä ja lasten liikkuminen yksinään on jopa kielletty. Suomen vahvuuksista kannattaa pitää kiinni.

SAMMANFATTNING

RAPPORTEN OM ETT INVANDRINGSPOLITISKT SAMHÄLLSKONTRAKT

Dödläget i invandringsspolitiken bör lösas genom ett invandringsspolitiskt samhällskontrakt.

Social- och hälsovårdstjänsterna kan inte upprätthållas utan invandring. Ur den offentliga ekonomins synvinkel har Finland helt enkelt inte råd med att antalet personer i arbetsför ålder minskar, vilket oundvikligen sker utan invandring. För företagslivet är invandring en nödvändighet.

Samtidigt anser en stor del av finländarna att invandringen också medför problem. En stor del av finländarna menar att den debatt som förs om invandringen i Finland inte är tillräckligt rättfram och inte lyfter fram problem tillräckligt öppet. Överallt i västländerna prövas samhällenas funktionsförmåga, eftersom frågor och omständigheter kring invandringen medför samhällelig instabilitet.

Eftersom invandring en för Finland är såväl ett problem som en absolut nödvändig lösning behövs det ett invandringsspolitiskt samhällskontrakt som bygger på följande pelare:

- **Poängsystem och visum för arbetssökande.** Antalet invandrare som hör till dem som sannolikt får arbete bör höjas.
- **Fokusområden för den humanitära invandringen.** Antalet asylsökande bör sänkas och antalet kvotflyktingar höjas.
- **Incitament för integration.** Integrationen bör ta sikte på att invandraren ska få arbete eller på att öka sannolikheten för detta. Segregation bör förebyggas med alla medel, och språkkraven i arbetslivet bör ses över.

Syftet med det invandringsspolitiska samhällskontrakt som vi föreslår är att:

- människor som genom arbete har möjlighet att skapa en god framtid för sig själva och sin familj flyttar till Finland
- hållbarhetsgapet i den offentliga ekonomin blir mindre i och med att antalet sysselsatta inte sjunker, vilket det skulle göra utan invandring
- företagen inte ska lida av arbetskraftsbrist och möjligheterna att det uppkommer innovationer växer.

ABSTRACT

SOCIAL CONTRACT ON IMMIGRATION REPORT

The immigration stalemate should be solved with a social contract on immigration.

Business needs immigration. Social and health services cannot be maintained without immigration. From the perspective of Finland's public finances, we simply cannot afford a decrease in the working-age population of Finland, as would undoubtedly happen without immigration.

At the same time, a large proportion of Finns sees that immigration comes with problems too. A lot of Finns think that the Finnish discussion about immigration is neither frank nor transparent enough about the problems. The functioning of Western societies is being tested because immigration-related questions cause social instability.

Since immigration is both a problem and an absolutely necessary solution for Finland, we need a social contract on immigration that is built on the following pillars:

- **Points-based model and jobseeker visa.** The number of immigrants with a high likelihood of employment must grow.
- **Focal points of humanitarian immigration.** The number of asylum seekers must be reduced and the number of quota refugees increased.
- **Integration incentives.** Integration should be based on employment or improving the likelihood of employment. Segregation must be prevented through all possible means and the language requirements of working life should be revised.

The social contract on immigration that we propose would mean that:

- Immigrants moving to Finland would be people with the means to create a good future for themselves and their families by working
- The sustainability gap of public finances would narrow because the working-age population would not decrease, as would happen without immigration
- Companies would not suffer from a labour shortage and opportunities for new innovations would grow

Raportin ovat Jussi Pyykköseltä ja Osmo Soininvaaralta
tilanneet Akava Works ja Keskuskauppakamari.

**Akava
Works**

**KESKUS-
KAUPPAKAMARI**

